

Voor Kees Stip (73) uit het Oostgroninger Sellingen was 1981 een belangrijk jaar. De GPD-kranten wilden zijn dertig jaar jonge Trijntje Fop-beestenverzen niet meer. In Vrij Nederland schreef Battus dat jaar een vlammend pleidooi voor Stips dichterschap. Het vormde het begin van de emancipatie der 'light verse'-poëten. Stip stortte zich op wat serieuze sonnetten en werd door zijn uitgever plotseling het literaire circuit binnengesleurd: de vroeger bijna anonieme dichter werd als AOW-gerechtigde nog een graag geziene gast op festivals en boekenbals. Onlangs verscheen bij Bakker 'Een kind met kikkerpoten' (f19,90), waarin veel kritische sonnetten en een paar onnette limericks. Eerder dit jaar kwam 'Mijn beesten staan er gekleurd op' (f23,90) uit, een prachtig boekje voor kinderen dat Stip samen met zijn vrouw Katja illustreerde. Op naar Sellingen dus.

"Ik heb tijden gehad dat ik iedere ochtend zo'n diergedicht maakte."

(Foto's: Sjors Visscher)

Kees Stip: 'Hou het eerst maar op een laag pitje'

tijden gehad dat ik elke morgen zo'n vers maakte. Er zaten altijd wel twee per week bij die goed genoeg waren. Het was een continuproduktie en dan kom je verder tot niets. Ik dacht toen het afgelopen was: wat zal ik nou eens doen? Er ontstond vervolgens een explosie van sonnetten en dat loopt nog steeds door." Stip kwam op het sonnetten-idee na een geslaagde parodie op Achterberg. "Dat beviel mij en ook andere mensen goed. Ik dacht: ik moet het zonder Achterberg proberen en zo kwam dat dan. In de oorlog heb ik 'Marche Militaire' geschreven, dat is na de oorlog in Podium gepubliceerd. Hendrik de Vries vond het het mooiste gedicht dat ooit in Nederland was gepubliceerd. Toen dacht ik: ziezo, dat is dat. Nu heb ik een gedicht gemaakt, maar ik kan er niet nog een maken. Dat gaat te ver. Dat heb ik dus veertig jaar volgehouden. Want ik ben ondertussen die beestenversjes gaan maken, dat kon ik dus wél. Met serieuze gedichten ben ik pas weer begonnen toen dat over was."

Laag pitje

"Ik kan iedereen deze vorm van creativiteit aanbevelen. Hou het eerst maar op een laag pitje en zie of er later nog wat meer komt. Niets is erger dan die mensen die uitgeschreven zijn en dan toch nog doorgaan."

"Die dierverzen zijn geen grote kunst. Maar het is een bepaalde vaardigheid om een woordspel uit te oefenen die niet zoveel mensen bezitten. Je kunt maar beter in een bepaald genre de beste zijn, dan dat je in een ander genre ergens achteraan staat. Zelf denk je soms: dit kan iedereen wel en dan hoor je later dat het iets bijzonders is. De mensen kunnen trouwens helemaal steeds slechter met taal omgaan. De beheersing valt gewoon weg. Als ze zeggen: hij ligt in het ziekenhuis en dat is te danken aan een auto die over hem heengereden is, dan komt dat sarcastisch over. Maar ze bedoelen het in ernst."

"Ik ben nu ook bezig met proza. Tegen de tijd dat het voldoende vorm aanneemt wil ik er wel verder over praten. Je hebt mensen die hun hele leven het boek vertellen dat ze eens zouden schrijven. Mijn boek zal heten 'Uw hondebrokken, sire'. Het speelt in 2060 waarin een hond koning van Nederland wordt." Met het recensentendom — en met recente ontwikkelingen in de kunst — heeft Stip niet veel op

De tegen de Duitse grens liggende boerderij is acht jaar geleden met veel pijn en moeite, maar uiteindelijk met fraai resultaat 'vernieuwbouwd'. Katja Stip, die alles heeft ontworpen en daarbij haar liefde voor Spanje niet verloochende, geeft met gepaste trots een rondleiding. De Stips hebben in de buurt van Benidorm nog een landhuis met uitzicht op zee, maar dat staat op het punt verkocht te worden. Zij konden niet meer tegen het gezelschap van landgenoten die 'elke dag op De Telegraaf van gisteren zitten te wachten'. In Sellingen kunnen ze steeds bij de twee pony's blijven, die luxueus op het erf zijn gehuisvest. Binnen zit de uit de handen van Spaanse dierenkwellers gerukte bastaardpoedel Molly, die de onbekende bezoeker zachtzinnig maar regelmatig in de broek hapt. Ook binnen: een enorme collectie beesten van pluche, verdeeld over het meubilair in alle vertrekken. Een hobby van Katja Stip. Dit is de wereld van de man die eens dagelijks over dieren dichtte. Zelf een dierenliefhebber, maar daar had dat dichten niets mee te maken. "Die dieren waren gewoon aanleiding om iets met het woordenspel te doen", zegt Stip, de krasse zeventiger plus die het roken staakte — van in drieën geknipte sigaretten! — na een infarctje. Kees Stip is een fenomeen. Niet alleen als dichter. Met hem pratend en over hem lezend krijg ik het idee dat hij mee verantwoordelijk is voor een groot deel van de vorming van de Nederlander van pakweg 35 jaar en ouder. Hij liet ons kennismaken met de poëzie doordat zijn virtuoze nonsensgedichten over dieren via de dagbladen een ruime verspreiding kregen, doordat zijn *Dieuwertje Diekema* (1943), de parodie op 'Maria Lécina' van Weremeus Buning, zelfs de meest taalgevoelige onder ons niet onberoerd liet. Maar hij maakte ook voorlichtingsfilms,

Een echte gelegenheidsdichter is Kees Stip niet, maar: "Als er dingen zijn die me werkelijk iets doen, dan zetten ze wel eens een sonnet in beweging". Zoals de ramp met de Herald of Free Enterprise. Ter gelegenheid van bijgaand interview stond Stip zijn reactie op dit gebeuren af. Het is helemaal in de stijl die zijn recente werk kenmerkt: gevoeligheid verstoep achter grimmigheid.

De Veerboot

Sinds we verdrinken val ik liever dood als ik nog ooit in Engeland moet wezen. Je zit gewoon wat in je krant te lezen, dan zakt de zaak volledig uit het lood.

Charon had niet zo'n mooie boot als deze, maar bij de laatste service die hij bood voer hij tenminste niet zo idioot dat je als dode nog een dood moest vrezen.

Door heel wat schippers, al of niet naast God, wordt dagelijks geschipperd met ons lot. O God naast ons geschipper, zoek niet steeds iets nieuws om ons uw hemel in te sleuren. Moet er iets onvermijdelijks gebeuren. dan is er toch nog kanker en nog aids.

zijn stempel op de Polygoon-journaals in de bioscopen, schreef bijblijvende reclameteksten — Pietje Pelle van Gezelle! —, bedacht heel wat grappigheden van cabaretiers zoals Wim Kan, schreef op zijn hoogtepunt als rasechte freelancer dagelijks twaalf teksten voor de media, dit alles onder diverse pseudoniemen. Nieuwsbladlezers met ervaring kennen de strip *De Wolven* nog, een creatieve topper van Nico Visscher en... Kees Stip.

Te schuchter

Stip — geboren in Veenendaal — woont in de provincie Groningen, maar eigenlijk is dat toeval.

Hoewel... Als je 'Dieuwertje Diekema' beschouwt als het beginpunt van de carrière die de voormalige student klassieke en Indische talen zou gaan maken, dan speelt deze provincie daarbij wel degelijk een rol. Als reserve-officier zat Stip een tijd ondergedoken in Steendam, aan het Schildmeer. Bij de melkboer

zag hij daar de mooie Dini Westerkamp. Hij was met een verliefd, maar ook te schuchter om haar aan te spreken. Zij stond model voor Dieuwertje, geboren in Kootwijkerbroek, Stips volgende onderduikplaats. Na de oorlog werd Stip toegevoegd aan de Legervoortlichtingsdienst. Daar kwam hij voor het eerst met film in aanraking. Zo maakte hij onder meer een drie minuten durende rolprent die grotere zindelijkheid in het leger te weeg moest brengen. "Daarin had ik een figuur geschapen die Vetlap J. heette, naar een persoon uit het in die tijd verboden en dus bekende boek 'Frank van Wezels roemruchte jaren' van A.M. de Jong. Vetlap was zo smerig dat zijn schaduw aan de muur bleef kleven. Dat was filmisch heel aardig te verwerklijken." Zijn filmactiviteiten brachten hem in aanraking met Brand. D. Ochse van het Polygoon-journaal. Daar werd Stip in 1950 lid van de

redactiecommissie en samensteller van de fameuze jaaroverzichten. Dit bijbaantje — "je kreeg wat presentiegeld voor de vergaderingen" — sleepte hij door zijn taalgevoeligheid in de wacht. "Ochse liet me een keer een journaal zien en daarin zat een opname van de paus die op het Sint Pietersplein bromfietsen inzegende. Dat ontlokte spontaan aan mij de opmerking: 'Solex Deo Gloria'. 'Godverdomme', zei Ochse, 'die vent moeten we hebben'."

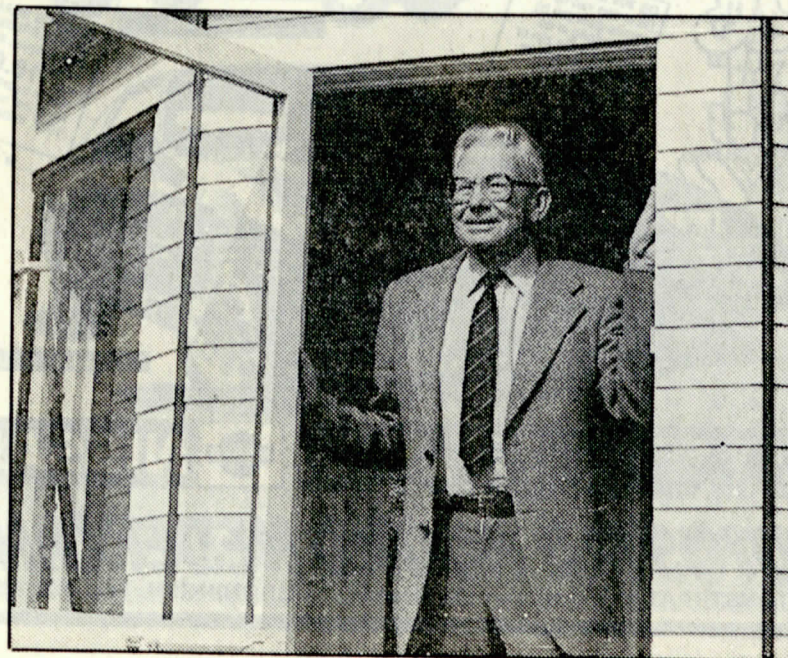
De televisie moest nog komen en daardoor had het Polygoon-journaal een enorme status. Iedereen praatte erover en de journaals werden zelfs in de kranten besproken. Grappen die Stip in de jaaroverzichten verwerkte — een oud kabinetje dat omgeschopt wordt en uit zichzelf weer overeind komt: dat van Drees, tijdelijk geveld door Oud — hoorde hij bij de kapper bejubelen.

Voor Profilti maakte Stip films die van de Rijksvoorlichtingsdienst uitgingen. Een omstreden hoogtepunt in die carrière was de film 'Wij leven vrij'. "Die ging over het Atlantisch Pact, wat later de NATO zou worden. Een pure propagandafilm - die loog er helemaal niet om. Een satire van de onvrijheid. Het Rode Leger was een soort zangkoor. Prachtige opnamen van kozakkenstemmen, en zang- en dansgroepjes. Het lied 'Wij leven vrij, wij leven blij' en een Russisch balalaika-liedje had ik contrapuntisch tegenoverelkaar laten zetten door Rudolf Karsemeyer. Het was scherp materiaal in de Koude Oorlog. Er is groot spul over geweest. Een beroemde Amerikaanse journalist, Daniel Schorr, had er een Engelse versie van gemaakt en heeft tegen de voorschriften de tekst doorgegeven aan Het Parool. Men vond het te scherp. Dat werd een politieke rel, met mij als toeschouwer."

"Met de loop van de jaren heb je de kans om te verlinksen en te

verrechten. Ik denk dat je alleen maar echt in leven kunt blijven door te verlinksen. Dus sta ik nu niet meer zo achter die film, maar ik vond wel dat ik er mooie geintjes van had gemaakt." In de redactiecommissie van Polygoon zat ook Lücker, de hoofdredacteur van De Volkskrant. Die las wat van Stips eerste beestenprobeersels en vond ze geschikt voor zijn krant. Ze werden geplaatst in de rubriek 'Draaiboek' van journalist Bob Bertina, die ondertekende met Pennewip, de frik uit Multatuli's 'Woutertje Pieterse'. Een van Pennewips leerlingen heet Trijntje Pop. Vandaar... Lücker was een wat reactionaire man, maar toch minder benauwd dan de meerderheid van zijn redactie. Die kwam in opstand toen Stip zijn fameuze vers met de beginregels 'In Siddeburen was een bok, / die machtsverhief en worteltrok' inleverde. "Die journalisten zeiden: het is een onzedelijk vers, het gaat over wortel trekken en zo. Maar Lücker zei: flauwekul, het is een leuk vers, dus ik neem het." Later verhuisde Stip zijn Ark van

Noach naar Het Parool. Een kortstondig uitstapje. De 'beestachtige' bijdragen leverden zoveel woedende reacties en opzeggingen op dat men Stip na vier gedichten vriendelijk verzocht zijn Ark elders te stationeren. De limerick die de doorslag gaf, mag niet onvermeld blijven. Het gedicht werd overigens ook opgenomen in *Een kind met kikkerpoten*. Een dame woonachtig te Velp / beviel van een krachtige welp / nadat zij te Elst / door een leeuw was omhelsd / en te laat had geroepen help help. Stips diergedichten werden met een zekere regelmaat gebundeld. Zoals in de aanhef gemeld verflauwde op een gegeven moment de belangstelling van de kranten. Ook die van het Nieuwsblad van het Noorden. "Hoe heet dat jong mens dat toen... Ja, Eef Brouwers. Die heeft ze een jaarlang niet gepubliceerd, maar wel betaald. Toen dacht ik: als dat zo levenslang doorgaat heb ik er vrede mee. Op het moment dat de GPD-kranten helemaal stopten, ben ik ook met de diergedichten opgehouden. Ik heb

"Vroeger heeft niemand mij ooit om een lezing gevraagd."

met recente ontwikkelingen in de kunst — heeft Stip niet veel op. "Als je hun normen nou maar wist. Als het rijmt en er zit ritme in, dan is het al fout. Maar ze zeggen niet hoe het goed is. Het schijnt een soort eis te zijn dat je het vooral niet moet kunnen begrijpen. Lucebert heeft soms een heel kernachtige spanning tussen woorden. Maar vraag nou eens iemand een gedicht van hem op te zeggen. Zeggen ze: ik tracht op poëtische wijze eenvouds verlichte waters. Meer dan die twee regels kennen ze niet. Hoe komt dat dan? Dat begrijp je niet. Vroeger was het zo dat als een gedicht beroemd was, kende iedereen het uit het hoofd. Van Nijhoff bijvoorbeeld ken ik gedichten volledig uit het hoofd. Van een gedicht van de Vijftigers komt het bij mij niet voor. Maar de mensen die ermee gedweept hebben, hebben het ook al verworpen. Het is allemaal te kort. Wat blijft er nog over? Het verleden telt al niet meer. Alleen de paar dagen om het heden tellen nog mee en verder is er niets meer. Heel droevig."

"Het bevestigt het idee van Marsman die zei: en de cultuur gelijk Atlantis zinkt. Dat is eigenlijk al gebeurd, in alle mogelijke vormen. Ik probeer nog moderne muziek te volgen, maar bij Strawinsky houdt het op voor mij." Wat voor Stip nog maar pas een aantal jaartjes begonnen is, is zijn vertrek uit de anonimiteit. Met grote regelmaat leest hij voor en treft hij een dankbaar publiek dat graag de bekende 'Fop-gedichten' nog eens hoort. "Vroeger heeft niemand mij ooit om een lezing gevraagd. Dat is sinds ik bij Bert Bakker begonnen ben anders. Die hebben me meegesleept naar toestanden." Op 29 april is Kees Stip weer bij een 'toestand' betrokken. Hij is dan te gast in het poëtische televisieprogramma 'Lange Jaap', voor kinderen gemaakt door de VPRO. Speciale aandacht vragen we voor Stips hond Molly: die gaat dan een lied zingen, begeleid door Drs. P. op de piano.